

Banja Čipanj, Rene–Plavac, Morana

FRAZEMI U FUNKCIJI IGRE – U SVJETLU PREVOĐENJA I DVOJEZIČNOSTI

Uvodno o poticaju za istraživanje frazema

Kada se govorilo i pisalo o velikoj hrvatskoj spisateljici Ivani Brlić-Mažuranić, uglavnom se stavljao naglasak na interpretaciju njezinih djela, no u zadnje se vrijeme velika pažnja posvećuje i jeziku. Kako je autoričin književni opus ujedno i bogata riznica frazema, tako se i ovaj rad dotaknuo nekih frazema i njihovih prijevodnih rješenja u poznatom romanu o (ne)zgodama šegrta Hlapića. Rad se sastoji od nekoliko dijelova te će biti riječi o frazemima u romanu izvornoga i ciljnog (mađarskog) jezika, o metodologiji rada, analizi mađarskih prijevodnih ekvivalenata u odnosu na frazeme iz izvornoga jezika, frazemima u kontekstu poučavanja hrvatskoga jezika na mađarskome tlu kao nekim prijedlozima zadataka.

Frazemi kao sastavnica *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića* na izvornome i ciljnome (mađarskom) jeziku

U nastavku rada bit će riječ o metodologiji rada, romanu na izvornom i ciljnom jeziku te određenim prijevodnim rješenjima frazema u romanu *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić. Točnije, polazi se od hrvatskih frazema koji većinom nemaju svoj prijevodni ekvivalent u mađarskome jeziku, što predstavlja osobit prevoditeljski izazov, dok su u drugome poglavlju rada istraživačke težnje usmjerene na prijedloge/preporuke obradbe hrvatskih frazema u nastavi hrvatskoga jezika u Mađarskoj, ali će pritom biti riječ o frazemima za koje postoji mađarski ekvivalent. Drugim riječima, frazemima se u drugome poglavlju osim iz kontrastivnoga i translatoškoga pristupilo i iz metodičkoga gledišta. U skladu s rečenim u nastavku se najprije navode frazemi izdvojeni iz (izvornoga) hrvatskoga romana, a u odnosu na njih analiziraju se oni izdvojeni iz njegova prijevoda na ciljni, mađarski jezik. Cilj jest – nakon iznošenja ključnih podataka o samome romanu i njegovu prijevodu na mađarski jezik te temeljnih podataka o frazemima i njihovu (izazovnom) prevođenju – prikazati i protumačiti razlike između hrvatskih i mađarskih poredbenih frazema, i to onih koje je prevoditeljica odabrala kao prijevodne ekvivalente. Spomenuti je roman prvi put objavljen 1913. godine u Zagrebu, a njegov je naslov ujedno i tema te je glavni junak dobar i plemenit šegrt koji odlazi u svijet gdje doživljava čudnovate zgode i nezgode koje svojom mudrošću uspješno savladava. O jeziku ovoga, ali i ostalih djela Brlić-Mažuranić neprestano se pisalo i piše se, a Stjepko Težak ju je nazvao *virtuozom naše riječi*.¹ Roman je preveden na brojne jezike pa tako i na mađarski jezik, a prevela ga je književnica, povjesničarka umjetnosti i prevoditeljica Katalin Kémeny, supruga

¹ BABIĆ, Stjepan–BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivane: *Za autentične tekstove hrvatskih pisaca*, u „Jezik“, br. 3, Zagreb, 1995. 69.

Béle Hamvasa. Prijevod romana objavila je izdavačka kuća Móra Könyvkiadó u Budimpešti 1978. godine. Frazemima autorica unosi živost u svoje pripovijedanje.² Ona rabi frazeme koje djeca mogu razumjeti i koji su i djeci poznati.³ U radu će se, kako je uvodno i najavljeno, mahom istražiti poredbeni frazemi, koji, tvrdi se najčešće, izražavaju intenzitet u „tertium comparationis“ sadržanog svojstva, stanja ili radnje, a intenzitet se očituje obično u vidu stupnjevanja kvalitetne ili kvantitetne prirode nastalog značenja.⁴ Frazemi su slikoviti, izražavaju već gotove elemente koje upotrebljava-mo u jeziku kako u svakodnevnoj komunikaciji, tako i u književnim djelima, no postavlja se pitanje njihova prijevoda na ciljni jezik. Dosadašnja empirijska istraživanja pokazala su kako postoji velik broj frazema koji su zajednički, ali i različiti u pojedinim jezicima.⁵ S obzirom na to da frazemi u sebi sadrže i elemente određene kulture, njihov je prijevod veliki izazov jer je frazeologiju jednoga jezika, osobito njezin nacionalni dio, ponekad teško, pa gotovo i nemoguće, uspješno prevoditi na druge jezike.⁶ Osim toga, osobina frazema jest metaforičnost i slikovitost. Kako je slika, uz značenje, vrlo važna i kod prevođenja frazema, možemo reći i da je odgovarajući, potpuno ili djelomično ekvivalentan frazem, zapravo zamjenski frazeološki preslikač.⁷ Istodobno je i prijevod svojevrsna kopija odnosno reprodukcija, ponovni uradak koji u određenoj mjeri može odstupati od originala, ali ne smije narušavati tok misli i slijed slika te poruke i značenja koja one nose.⁸

Analiza mađarskih prijevodnih ekvivalenata u odnosu na frazeme iz izvornoga jezika

Ako se pak posveti usporedbi i analizi poredbenih frazemâ iz korpusa, prije svega vrijedi reći da već na početku romana, obraćajući se malim čitateljima, spisateljica opisuje glavnoga junaka između ostaloga i riječima *mudar kao knjiga*, a *dobar kao sunce*,⁹ što, dakako, znači da je glavni junak bio jako pametan i jako dobar. Česta je uporaba poredbe *dobar kao kruh*, no autorica je izabrala *sunce* jer će tijekom svojega putovanja drugima donositi radost i toplinu, a prijevod ne odstupa znatnije od izvornika te glasi *bölcs, mint a jó szó; és jóságos, akár a nap*,¹⁰ što, zapravo, navodi na zaključak da je prevoditeljica u ovome slučaju posegnula za rješenjima s leksemima čije se značenje, i to samo kada je u pitanju prvi navedeni frazem, tek neznatno razlikuje. Nadalje, opisujući Hlapićeva gospodara, majstora Mrkonju, autorica između ostaloga ističe da je *imao je*

² KOLENIĆ, Ljiljana: *Riječi u svezama, povijest hrvatske frazeologije*. Matica hrvatska, Osijek, 2006. 233.

³ Isto, str. 233.

⁴ MATEŠIĆ, Josip: *O poredbenom frazemu u hrvatskom jeziku*, u „Filologija“, br.8, Zagreb, 212.

⁵ MERŠIĆ, Žuža–KREKIĆ, Tomislav: *Prilog kontrastivnoj analizi hrvatskih i mađarskih frazema*

⁶ MENAC, Antica–FINK-ARSOVSKI, Željka–VENTURIN, Radomir: *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb, Naklada Ljevak, 2003. 7.

⁷ VIDOVIĆ BOLT, Ivana: *Poteškoće u prevođenju frazema (na primjerima hrvatskih i poljskih frazema)*. Strani jezici, 2006/35. 64.

⁸ Isto, str. 65.

⁹ BRILIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, 4.

<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

¹⁰ BRILIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Dikics inas csudálatos viszontagságai*. Móra, Bp., 1978. 5.

kuštravu kosu kao lav,¹¹ aludirajući na to da je majstor imao raščupanu, kudravu, veliku kosu kao griva, a u kolokvijalnom će se stilu čuti da netko ima *grivu na glavi*. U prijevodu će rečenica glasiti *Üstöke bozontosan kondorott, mint az oroszlán sörénye...*,¹² iz čega se uočava da je prevoditeljica i u ovom primjeru uglavnom ostala vjerna značenju izvornoga frazema iako je to izrazila drugim jezičnim sastavnicama, npr. u prvome je dijelu frazema uporabila prilog i glagol (*bozontosan kondorodott*), dok se u hrvatskoj varijanti nalazi glagolski predikat s objektom (*imao je kuštravu*). Dok je Hlapić pripremao svoj bijeg *u noći je sve tvrdo spavalo* i sve je bilo tamno *kao u zatvorenoj škatulji*¹³ prevodi se *Éjszaka, amikor mindenki mélyen aludt...*¹⁴ *Sötét volt körülötte, akár egy bezárt skatulyában*, prvi frazem, iako nije poredbeni, znači biti u stanju dubokoga sna, dok se drugi odnosi na mrak kao u kutiji, a u razgovoru se zna reći da je *mračno kao u rogu*. Usporedivši ta dva frazemska para, zapaža se jedino razlika s obzirom na prvi, i to jer je umjesto priloga *tvrdo* prevoditeljica uporabila prilog *mélyen*, što znači 'duboko', tj. nije uporabila leksem istovjetnoga značenja. U drugome se frazemu međutim ne zapažaju nikakve razlike ni s obzirom na odabir leksema, tj. struktura je mađarskoga frazema značenjski u cijelosti podudarna s izvornim. Jednako tako, odmarajući se od puta, *Hlapić je spavao i nije baš ništa čuo, kao da ima bazgu u ušima*,¹⁵ a na ciljnom je jeziku *Dikics ahudt, és az égvilágon semmit sem hallott, mint akinek bodzabél van a fülében*,¹⁶ u ovome je frazems-kome paru također uočljivo tek odstupanje u pogledu odabira mađarskih leksema, tj. u prvome je dijelu u svrhu izražavanja sadržaja prvoga dijela hrvatskog frazema uporabljen mađarski izraz *az égvilágon semmi(t)*, koji može imati više varijanata s obzirom na uporabu nastavaka na svojoj posljednjoj sastavnici.¹⁷ U iznenađnom i nelagodnom susretu sa čovjekom u crnoj kabanici, u noći skriveni pod mostom od kiše i oluje, zaspao je Hlapić, njegov pas Bundaš i sumnjivi čovjek u crnoj kabanici koji *se samo okrenuo i počeo hrkati kao vuk*,¹⁸ odnosno *Az bizony oldalt fordulva horkolt, akár egy farkas*,¹⁹ u čemu se zapaža gotovo potpuna značenjska vjernost izvornomu frazemu; samo je u prvome dijelu prevoditeljica još uporabila pojačivač *bizony*, u značenju 'zaista, naravno, sigurno'.²⁰ U dijelu romana kada na svojem putu Hlapić susreće djevojčicu Gitu, koja mu se pridružuje, nastavljaju zajedno put na kojem ne manjka novih pustolovina i iznenađenja. Tako su četvrtoga dana putovanja došli u selo gdje su dobili mjesto za spavanje, no u selu je iznenađa tijekom noći izbio požar, gorjela

¹¹ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, 5.

<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

¹² BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Dikics inas csudálatos vizontagságai*. Móra, Bp., 1978. 7.

¹³ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, 6.

<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

¹⁴ Isto, str. 10.

¹⁵ Isto, str. 11.

¹⁶ Isto, str. 20.

¹⁷ Arcanum: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/s-4893A/semmit-49145/>

¹⁸ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, 16.

<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

¹⁹ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Dikics inas csudálatos vizontagságai*. Móra, Bp., 1978. 34.

²⁰ SUČEVIĆ-MEĐERAL, Krešimir i dr., *Mađarsko-hrvatski rječnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013. 90.

je vatra koja je bila crvena kao u paklu,²¹ odnosno *hatalmas tűz lángolt, és úgy vöröslött, akár a pokol*,²² u usporedbi se ovih dvaju frazema, hrvatskoga i mađarskoga, također zapaža uporaba, kao što je to slučaj u jednome od već opisanih frazema, glagolskoga oblika, tj. predikatnoga mađarskoga glagola umjesto kojega u hrvatskoj varijanti stoji imenski predikat. Mali je šegrt pomagao gasiti požar, no nezgodno je pao u škrinju punu brašna i počeo je vikati *Hlapić sjedeći u brašnu kao miš u posijama*²³ te u mađarskom prijevodu glasi *tört fel a kiáltás Dikicsből, ahogy ott ült a lisztben, mint egér a korpában*;²⁴ prevoditeljica je radi stvaranja mađarskoga ekvivalenta uporabila značenjski gotovo istovjetne lekseme, jedino je na mjestu hrvatskoga glagolskoga predikata (*počeo je vikati*) uporabljena sveza *tört fel a kiáltás* u značenju 'prodro je krik'. Također, petoga dana svojega putovanja Hlapićeva družina opet je srela čovjeka u crnoj kabanici, a *Crni čovjek ošinu vranca i konji potrčase kao strijele*,²⁵ znači hitro, brzo te će u prijevodu glasiti tj. *a fekete köpenyes a lovak közé csapott, azok meg, mint a nyíl, továbbogtak a széles országúton*;²⁶ pri prevodenju je ovoga hrvatskoga frazema pak prevoditeljica ponudila drukčije rješenje u odnosu na gotovo sve dosad opisane, tj. uporabila je više leksema i složenije sveze, ali je izvorno značenje sačuvano. Na koncu, šestoga dana putovanja Hlapić i Gita našli su se na sajmu u velikom gradu, a *Imao je taj grad stotinu ulica, a u svakoj ulici vrvjeli su ljudi kao mravi*,²⁷ odnosno *Volt ennek a városnak vagy száz utcája, és minden utcában úgy hemzsegetek az emberek, akár a hangyák*;²⁸ u strukturi su mađarskoga ekvivalenta razvidne samo rubne razlike, tj. kako bi naglasila da je količina koja je u pitanju tek procijenjena, prevoditeljica je uporabila prilog *vagy* u značenju 'otprilike'. Usporedbom i analizom navedenih hrvatskih i mađarskih frazema, koje je prevoditeljica uporabila kao prijevodne ekvivalente, može se zaključiti da je pretežito ostala vjerna frazemske strukturi iz izvornoga jezika, što je – kada je riječ o izricanju poredbenoga odnosa – ponajprije postigla odabirom većinom istoznačnih leksema u ciljnome jeziku. Kao uzrok je takvom postupanju, uzgred rečeno, moguće pretpostaviti (i) nepostojanje uvriježenih ekvivalenata u mađarskome jeziku. Razlike su pak utvrđene tek ponedje, i to u vidu uporabe pojedinih, ustaljenih mađarskih sveza, a to se, s druge strane, može objasniti pretpostavkom da ih je ocijenila kao svojstven(ij)e ciljnom jeziku, pa samim tim i kao prikladn(ij)a rješenja.

Frazemi u kontekstu poučavanja hrvatskoga jezika na mađarskome tlu

Nakon što su u prethodnome poglavlju izdvojeni i uspoređeni poredbeni frazemi iz dvaju jezika – odnosno iz korpusa istoga književnog djela na izvornome

²¹ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: Čudnovate zgode šegrta Hlapića, 23.

<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

²² BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana, *Dikics inas csudálatos viszontagságai*. Móra, Bp., 1978. 49.

²³ Isto, str. 25.

²⁴ Isto, str. 53–54.

²⁵ Isto, str. 34.

²⁶ Isto, str. 73.

²⁷ Isto, str. 37.

²⁸ BRLIĆ-MAŽURANIĆ, Ivana: *Dikics inas csudálatos viszontagságai*. Móra, Bp., 1978. 80.

(hrvatskom) i ciljnome (mađarskom) jeziku – čime se, u konačnici, nastojao dati uvid i u (izazovno) prevođenje frazema, tj. u njihovo poimanje iz translatološkoga gledišta, u ovome će se poglavlju, kako je i rečeno, frazemima također pristupiti kontrastivno, ali ne samo iz translatološkoga nego i iz metodičkoga gledišta. Drukčije rečeno, zadaća ovoga dijela rada jest dati prijedloge/preporuke obradbe frazema u nastavi hrvatskoga jezika koja se izvodi u manjinskim (hrvatskim) školama na prostoru današnje Mađarske i/ili u sklopu nastave hrvatskoga jezika kao izbornoga predmeta. Stoga će se u ovome poglavlju kao primjeri iznijeti određeni hrvatski frazemi te, dakako, njihovi uvriježeni mađarski prijevodni ekvivalenti, i to u sklopu zadatka predloženog za njihovu obradbu u nastavnoj praksi. U vezi s tim bitno je istaknuti da je takav, metodički, pogled na hrvatske frazeme i njihove mađarske prijevodne ekvivalente u prvome redu potaknut dvojezičnošću govornikâ, a kojom se zasigurno ističu i učenici mađarskih škola, i to zato što pojedinci postaju dvojezični (i) samim tim što su uključeni u obrazovni sustav službenoga ili kojega drugog jezika ili su primorani služiti se kojim drugim jezikom radi sporazumijevanja s okolinom i slično.²⁹ Iz dvojezičnosti (ili višejezičnosti) zatim proizlaze jezične interferencije; to je naziv koji je prvi uporabio i definirao U. Weinreich u svome djelu *Languages in Contact* (1953), a podrazumijevajući njime utjecaje jednoga jezika na drugi, i to je poglavito riječ o utjecaju materinskoga jezika tijekom procesa usvajanja drugoga i/ili stranoga jezika; definiciju su otad dopunili drugi jezikoslovci.³⁰ Stoga se pri obavljanju zadatka predloženoga u ovome radu u učeničkim rješenjima pretpostavlja i utjecaj mađarskoga jezika, što, dakako, u prvome redu vrijedi za učenike čiji je materinski jezik. Iako, imajući na umu činjenicu da je u Mađarskoj mađarski i jezik većine, njegov je utjecaj moguće pretpostaviti u svih govornika bez obzira na materinski jezik. Uzgred, o statusu je hrvatskoga jezika u Mađarskoj vrijedno napomenuti da, nažalost, dolazi do sužavanja prostora na kojima se rabi, ali da je i dalje prvi jezik određenim skupinama govornika, pa se naposljetku (još uvijek) aktivno rabi i njeguje i u svakodnevnoj komunikaciji.³¹

Prijedlog zadatka za poučavanje frazema u nastavi hrvatskoga jezika u Mađarskoj

Na samome početku iznošenja zadatka, koji je osmišljen u svrhu usvajanja frazema na nastavi hrvatskoga jezika u školama u Mađarskoj, valja naglasiti da se njime nastoje ostvariti sljedeći odgojno-obrazovni ishodi:

1. uočiti da se zadani hrvatski i mađarski frazemi razlikuju po sastavnicama iako im je značenje isto
2. uočiti sličnosti među dvama jezicima kada su u pitanju zadani frazemi – internacionalni frazemi

²⁹ JELASKA, Zrinka i suradnici: *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 2005. 39.

³⁰ KISS, Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.; THOMASON, Sarah Grey–KAUFMAN, Terrence: *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1991.; ROMAINE, Suzanne: *Bilingualism*. Second Edition. Oxford: Blackwell, 1995. i dr.

³¹ BOCKOVAC, Tímea: *O ugroženosti jezika Hrvata u Mađarskoj*. Studia Slavica Savariensia 1–2., 2018. 32–39.

3. definirati značajke frazema: preneseno značenje, iste sastavnice, isti broj sastavnica

4. primijeniti zadane hrvatske frazeme u govoru i pismu

Zadatak je, imajući u vidu i zacrtane ishode, oblikovan na sljedeći način: učenici trebaju promotriti zadane mađarske frazeme – i to prije svega jer je jezik većine, a nekima možda i materinski – te ih pokušati prevesti na hrvatski jezik, tj. prevođenje se, što je bitno naglasiti, zastupa kao prvobitna aktivnost potrebna za obavljanje zadatka. Pritom se temeljnom smatra pretpostavka da će im mađarski frazemi zbog utjecaja mađarskoga jezika kao jezika većine biti poznatiji nego hrvatski, pa će ih većinom pokušati prevesti doslovno iako za zadane mađarske frazeme postoje hrvatski ekvivalenti. Stoga se s obzirom na izneseno pretpostavljaju sljedeća učenička rješenja:

mađarski jezik	hrvatski jezik
<i>Bámul, mint borjú az újkapura.</i>	<i>Bleji kao tele u nova vrata.</i>
<i>Olajat önt a tűzre.</i>	<i>Ulje lije na vatru.</i>
<i>Kerülgeti, mint macska a forró kását.</i>	<i>Izbjegava kao mačka vruću kašu.</i>
<i>Szegény, mint a templom egere.</i>	<i>Siromašan kao miš crkve.</i>
<i>Ki korán kel, aranyat lel.</i>	<i>Tko rano ustaje, pronalazi zlato.</i>
<i>Esik, mintha dézsából öntenék.</i>	<i>Pada kao da iz kabla liju.</i>
<i>Sötét, mint az éjszaka.</i>	<i>Mračan kao noć.</i>
<i>Úgy tancol valaki, ahogy ő fűtyül.</i>	<i>Netko tako pleše, kako mu on/ona zviždi.</i>

Pokušajte prevesti zadane mađarske frazeme na hrvatski jezik. (Tablica 1.)

Nakon što učenici iznesu svoja rješenja – za koja se, dakle, pretpostavlja da će većinom biti doslovni prijevodi zadanih mađarskih frazema jer će im hrvatski ekvivalenti uglavnom biti nepoznati – prikazat će im se tablica s odgovarajućim rješenjima, tj. hrvatskim ekvivalentima, a koja se nalazi u nastavku.

mađarski jezik	hrvatski jezik
<i>Bámul, mint borjú az újkapura.</i>	<i>Bleji kao tele u šarena vrata.</i>
<i>Olajat önt a tűzre.</i>	<i>Dolijevati ulje na vatru.</i>
<i>Kerülgeti, mint macska a forró kását.</i>	<i>Obilaziti/motati se kao mačak/mačka oko vruće kaše.</i>
<i>Szegény, mint a templom egere.</i>	<i>Biti siromašan kao miš crkve.</i>
<i>Ki korán kel, aranyat lel.</i>	<i>Tko rano rani, dvije sreće grabi.</i>
<i>Esik, mintha dézsából öntenék.</i>	<i>Padati kao iz kabla.</i>
<i>Sötét, mint az éjszaka.</i>	<i>Glup kao noć.</i>
<i>Úgy tancol valaki, ahogy ő fűtyül.</i>	<i>Plesati kako tko svira.</i>

Pokušajte prevesti zadane mađarske frazeme na hrvatski jezik. (Tablica 2.)

Promotivši hrvatske ekvivalente zadanih mađarskih frazema učenici će, dakako uz eventualno navođenje, tj. primjenom (i) razgovorne metode itd., moći zaključiti sljedeće: da se zadani hrvatski i mađarski frazemi razlikuju po leksimima iako im je značenje na koncu isto; da među jezicima, pa tako i između hrvatskoga i mađarskoga, dvaju susjednih jezika, postoje isti/slični frazemi; da frazemi isključivo imaju preneseno značenje, iste riječi i isti broj riječi; da će naučene hrvatske frazemi moći primijeniti za služenja hrvatskim jezikom u govoru i pismu. Dakle, navedeni se odgojno-obrazovni ishodi u okviru opisanoga zadatka ponajprije nastoje postići aktivnošću prevođenja s mađarskoga na

hrvatski jezik, tj. zadatak je u konačnici osmišljen kao primjer kako uklopiti prevođenje u praksu poučavanja hrvatskoga jezika u Mađarskoj, a svoje uporište pronalazi u dvojezičnosti/višejezičnosti učenikâ kao i u odnosu većinskoga i manjinskoga jezika.

Zaključak

Frazemi opisani u ovome radu smješteni su hrvatsko-mađarski kontekst, a u istaživačkom im se pogledu nastojalo pristupiti iz kontrastivnog, translatološkog i metodičkog gledišta. U prvome su se dijelu analize usporedili određeni poredbeni frazemi na izvornome (hrvatskom) i ciljnome (mađarskom) jeziku, odnosno oni iz romana *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* i njegova prijevoda na mađarski jezik. Rezultati toga dijela analize pokazali su kako je autorica u gotovo potpunoj mjeri zadržala značenje izvornih (hrvatskih) frazema, što je postigla odabravši gotovo istoznačne lekseme na ciljnom jeziku. Odmak se očituje tek uporabom ponekih izraza svojstvenih mađarskom jeziku, ali se njima izvorno značenje također uspjelo sačuvati, a što je posebno značajno zbog toga što je riječ o poredbenim frazemima za koje ne postoje uvriježeni mađarski ekvivalenti. U drugome se dijelu rada frazemima nastojalo pristupiti i metodički, tj. dan je prijedlog njihove obradbe u nastavnoj praksi, i to u kontekstu poučavanja hrvatskoga jezika u Mađarskoj, što je svoj oslonac pronašlo u dvojezičnosti te odnosu većinskoga (mađarskoga) i manjinskoga (hrvatskoga) jezika na tome prostoru. Radom se u prvome redu nastojalo doprinijeti produbljivanju odnosa dvaju jezika kada je u pitanju prevođenje frazema, ali i metodičkome segmentu, tj. (kontrastivnom) poučavanju hrvatskoga jezika na tlu današnje Mađarske.

Literatura

- BABIĆ Stjepan: *Jezik Ivane Brlić-Mažuranić, za autentične tekstove hrvatskih pisaca*, u „Jezik“, br. 3, Zagreb, 1995.
- BOCKOVAC Tímea: *O ugroženosti jezika Hrvata u Mađarskoj*, *Studia Slavica Savariensia* 1–2., 2018. 32–39.
- BRLIĆ-MAŽURANIĆ Ivana: *Dikics inas csudálatos viszontagságai*, Móra, Bp., 1978.
- JELASKA Zrinka i suradnici: *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 2005.
- KISS, Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.;
- KOLENICH LJiljana: *Riječi u svezama, povijest hrvatske frazeologije*. Matica hrvatska, Osijek, 2006.
- MATEŠIĆ Josip, *O poredbenom frazemu u hrvatskom jeziku*, u „Filologija“, br.8, Zagreb, 1978.
- MENAC Antica–FINK-ARSOVSKI, Željka–VENTURIN, Radomir: *Hrvatski frazeološki rječnik*. Naklada Ljevak, Zagreb, 2003.
- MERŠIĆ Žuža–KREKIĆ, Tomislav: *Prilog kontrastivnoj analizi hrvatskih i mađarskih frazema*. *Studia Slavica Savariensia*, 2011/1–2. 229–238.
- ROMAINE Suzanne: *Bilingualism*. Second Edition. Oxford: Blackwell, 1995.

- SUČEVIĆ-MEĐERAL, Krešimir i dr.: *Mađarsko-hrvatski rječnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.
- THOMASON Sarah Grey–KAUFMAN, Terrence: *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1991.
- VIDOVIĆ-BOLT Ivana: *Poteškoće u prevodenju frazema (na primjerima hrvatskih i poljskih frazema)*. Strani jezici 35. 2006.
<https://lektire.skole.hr/djela/cudnovate-zgode-segrta-hlapica/>

Abstract

PHRASEMES IN THE FUNCTION OF THE GAME – IN THE LIGHT OF TRANSLATION AND BILINGUALISM

Phrasemes are combinations of words that are present in all functional styles as well as in spoken and written communication, and they consist of multi-membered linguistic units that are always reproduced as a whole in a speech act, while a permanent connection consists of at least two words. In addition, phrasemes have a special meaning and can be actualized in all syntactic functions. This paper is based on the contrastive analysis of the phrasemes in the children's novel *The Brave Adventures of Lapitch* by Ivana Brlić-Mažuranić and its Hungarian translation. The mentioned analysis aims to determine which, and what kind of, phrasemes did Katalin Kemény find in the Hungarian Language as solutions for the Croatian phrasemes from the original novel. Other than that, the phrases in this paper are not being approached only contrastively and translationally, but methodically too. In other words, the paper also aims to give a suggestion for approaching the phrasemes in teaching practice of the Croatian Language in Hungary, which is also being based on translation, which is motivated by bilingualism and the relation between the majority (Hungarian) and minority (Croatian) language.

Keywords: idiom, phraseology, pairs of idioms, translation of idioms